

Kuzey Suriye’de PYD Kuşağı

CAN ACUN

- **Tel Abyad’ın stratejik önemi nedir?**
- **Tel Abyad’da demografik mühendislik mi yapılıyor?**
- **Türkiye’nin güneyinde bir PYD kuşağı mı kuruluyor?**
- **ABD-PYD ortaklığı ne anlama geliyor?**

PYD’nin (Demokratik Birlik Partisi) askeri kanadı olan YPG’nin (Halk Savunma Birlikleri) ABD’nin yoğun hava desteğiyle Irak ve Şam İslam Devleti örgütünden (İŞİD/İD) Rakka’nın Tel Abyad ilçesini alması ve ardından Arapların ve Türkmenlerin aleyhine bölgenin demografisini değiştirebilmek üzere bir politika izlediğine dair emarelerin ortaya çıkması, büyük soru işaretlerini de beraberinde getirdi. 20 binden fazla Arap ve Türkmen çok kısa sürede Akçakale sınır kapısından Türkiye’ye sığınırken, PYD daha önce tek tarafı olarak ilan ettiği kantonlarından Cezire ve Kobani’nin toprak bütünlüğünü de sağlamış oldu. Mezkur gelişmeleri anlamlandırabilmek ve Tel Abyad’da yaşananları jeopolitik bir bağlama oturtabilmek adına bölgede bir saha çalışması yapılmış ve aşağıdaki perspektif kaleme alınmıştır. Bu çalışmada öncelikle Suriye’nin kuzeyindeki Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgelerde Esed rejimine karşı başlayan ayaklanmanın ardından ortaya çıkan tablo kısaca anlatılıp, ardından PYD’nin ortaya çıkışı ve gelişimi, Esed rejimi ve ABD ile olan yeni angajmanı ve oluşturulmak istenen PYD kuşağı ele alınacaktır.

GİRİŞ

Son günlerde adından çokça bahsedilen ve Kuzey Suriye’de yaşanan güç mücadelesinin en önemli merkezlerinden birisi olan Tel Abyad’da çoğunluğu Arap olmak üzere yaklaşık 100 bin kişi yaşamaktadır. Bölge coğrafi olarak Şanlıurfa’nın Akçakale ilçesinin karşı tarafında yer alırken, Türkiye-Suriye arasında önemli sınır kapılarından birisi olan Akçakale sınır kapısına da ev sahipliği yapmaktadır. Eylül 2014’te İŞİD’in Ayn’el-Arab’ı (Kobani) kuşatmasıyla yoğunlaşan PYD-İŞİD mücadelesi daha ziyade Haseke hattında sürerken, ABD’nin yoğun hava desteği sayesinde İŞİD’in PYD ile mücadele ettiği cephe hatlarında gerilemeye başladığı görülmüştür. Nihayetinde Tel Abyad bölgesi, PYD’nin askeri kanadı olan YPG’nin 6 Mayıs 2015 itibarıyla “Şehit Rubar Qamişlo Hamlesi” adıyla başlattığı operasyonlarla adım adım kısıpaca alınmaya başlanmıştır. Bu süreç içerisinde Tel Abyad’dan Akçakale sınır kapısı yoluyla mülteci akını başlamış, kısa süre içerisinde 20 binden fazla Tel Abyadlı Türkiye’ye giriş yapmıştır. Çatışmalar uzun bir süre Tel Abyad ile Rasulayn arasında, Suluk kasabası ve etrafında cereyan ederken, Tel Abyad’ın güneyinden ve doğusundan yapılan ope-

Can ACUN

SETA Dış Politika Direktörlüğü’nde araştırmacı olarak çalışmaktadır. Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Yeditepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde yüksek lisans yapmıştır. Kanada’da Kültürlerarası Dialog eğitimi almıştır. Mısır’da Kahire Türkiye Araştırmaları Merkezi’nde ve SETA Kahire’de Mısır üzerine çalışmalar yürütmüştür. Halen SETA Ankara’da Mısır ve Ortadoğu üzerine araştırmalarda bulunmaktadır.

di YPG güçleri bölgede yoğun bir Kürt nüfus olmamasına rağmen ABD'nin desteği sayesinde Tel Abyad'ın kontrolünü sağlamış ve Cezire ve Kobani kantonları arasında toprak bütünlüğü oluşturmuştur. PKK ve PYD liderlerinin söylemleri bu kazanımla yetinmeyeceklerini ve Suriye'nin kuzey batısında yer alan Afrin kantonuyla da Kobani hattını birleştirmek istediklerini göstermektedir.³ Tel Abyad'ın YPG tarafından ele geçirilmesinin önemi ve sonuçlarını anlamak için PKK-PYD yapılanmasının Suriye'de nasıl neşet ettiği ne bakmak açıklayıcı olacaktır.

SURİYE DEVRİMİNİN BAŞLAMASI VE KÜRTLERİN DURUMU

Suriye demografisinde Kürtlerin toplam nüfusun yaklaşık yüzde 10'una tekabül ettiği değerlendirilmektedir. Genellikle ülkenin kuzeyinde yer alan Kürt yoğunluklu bölgeler, gerek Türkiye-Suriye sınır hattını gerekse Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi'nin kontrolünde olan bölgelerle Rabia-Sincar üzerinden Irak-Suriye sınır hattını oluşturması nedeni ile jeopolitik açıdan önem arz etmektedir. Aynı zamanda Kürtlerin yoğunluklu olarak yaşadığı (özellikle kuzeydoğu Suriye) Cezire bölgesinde petrol yatakları bulunduğu da not edilmelidir.⁴ Yoğun olarak yaşadıkları coğrafi bölgenin stratejik ve ekonomik öneminin yanı sıra demografik açıdan da Suriye'deki en büyük azınlığı oluşturmaları ve milliyetçi hak talepleri nedeni ile Kürtler Esed rejimi açısından tehdit olarak görülmüşlerdir. Bu bağlamda rejim ve PKK arasında bir ilişki kurulmuş, PKK'nın Türkiye'ye karşı desteklenmesine mukabil, PKK'nın da yardımı ile Suriye Kürtleri rejim için tehdit olmaktan çıkartılmaya çalışılmıştır. Esed rejimi, Abdullah Öcalan'ı kendi ülkesinde ağırlarken, aynı zamanda ülkenin kuzeyindeki Kürtlere karşı baskıcı ve ayrımcı politikalarına devam etmiş, yine bu anlamda Öcalan'ı Suriye'deki Kürtlere karşı bir avantaj

3 "Rojava Projesi Altı Ayda Tamamlanacak", Haber Diyarbakır, 16 Haziran 2015.

4 "Syria", CIA World Fact Book, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>

olarak elinde tutmaya çalışmıştır.⁵ Türkiye'nin yoğun baskılarının ardından 1998 yılında imzalanan Adana Anlaşması sonucu Esed rejimi Öcalan'ı sınırdışı edip ülkedeki PKK kamplarını kapatmış, ülkedeki PKK üyeleri ve uzantıları tutuklama ve kovuşturmalara maruz kalmıştır. Bu süreçte PYD, PKK'nın bir uzantısı olarak 2003 yılında kurulmuştur.⁶

Suriye Kürtlerinin Esed rejimine karşı yürüttüğü mücadele ise PKK'ya rağmen devam etmiştir. Suriye'de henüz Esed karşıtı gösteriler başlamadan önce, 2004 yılında Kürtlerin yoğunluklu olarak yaşadığı Kamışlı'da bir futbol maçı sonrası başlayan gösteriler ayaklanmaya dönüşmüş, polisin olayları kanlı bir biçimde bastırması sonucu bazı kaynaklara göre 30, bazı kaynaklara göre ise 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiştir.⁷ Suriye'de, Arap Baharı'nın etkisiyle başlayan Esed karşıtı gösterilere doğal olarak Kürt bölgelerinde de katılım olmuş, ancak bu katılım diğer bölgelere kıyasla daha sınırlı kalmıştır.⁸ Esed'e karşı başlayan isyanın baskın Arap kimliği Kürtleri kısmen dışarıda tutarken, Esed'in Kürtlere yönelik propaganda faaliyetleri ve PKK ile kurduğu ilişki de etkili olmuştur.⁹

PYD'NİN KÜRT BÖLGELERİNDE HAKİMİYET SAĞLAMASI

Suriye Devrimi Kürt gruplardan da destek görmüş, İslamcı Kürtlerle birlikte Gelecek Hareketi Lideri Mişel Temmo gibi isimler de ön plana çıkarak rejim karşıtı ayaklanmanın parçası olmaya başlamışlardır. Buna karşılık olarak kısa bir süre sona Mişel Temmo evine baskın yapan maskeli kişilerce öldürülmüştür, taraftarları ise bundan Esed rejimini sorumlu tutmuştur.¹⁰ Bazı

5 "The Kurdish Democratic Union Party", Carnegie Middle East Center, 1 Mart 2012.

6 "The Kurdish Democratic Union Party", Carnegie Middle East Center, 1 Mart 2012.

7 "James Brandon, The PKK and Syria's Kurds", *Terrorism Monitor*, Vol: 5 Sayı: 3, (21 Şubat 2007).

8 Michael Weiss, "Will Kurds Determine Syria's Fate?" *New Republic*, 16 Kasım 2011.

9 Can Acun ve Hüseyin Öner, "İŞİD-PYD Çatışmasının Sıcak Cephesi: Kobani", SETA Perspektif, 15 Ekim 2014.

10 Syria Security Forces 'Open Fire At Kurd's Funeral', *BBC*, 8 Ekim 2011.

kaynaklarda ise Mişel Temmo cinayetinde PYD'nin de parmağı olduğu iddia edilmiştir.¹¹ Rejim muhalifi Kürtler zemin kaybederken, Esed rejimiyle ilişkileri iyi tutan PYD ön plana çıkmaya başlamış ve bizzat PYD lideri Salih Müslim'in de ifade ettiği gibi, rejimle aralarında de facto bir anlaşma olduğu görüntüsü oluşmuştur. 2012 yılı Haziran ayında Suriye'de Barzani'ye yakın gruplarla PYD arasında Erbil'de bir anlaşma imzalanmış olsa da, bu anlaşma başarıya ulaşmamıştır. KDP'ye yakın siyasi örgütler PYD unsurları tarafından tasfiye edilmişlerdir. KDP lideri Mesud Barzani, geçen yıl Diyarbakır'da yaptığı bir açıklamada bizzat PYD'yi hedef almış ve rejimin bazı bölgeleri anlaşmalı olarak PYD'ye bıraktığını ima etmiştir. Yine PYD'nin ilan ettiği geçiş hükümeti adımını ise, Kürtleri savaşın tarafı haline getirecek, Esed'le yapılan bir işbirliği olarak adlandırmıştır.¹² PYD'ye muhalefet eden Kürt grupların Amude'de gerçekleştirdiği eylemlerde göstericilerin üzerine ateş açılması ve sivillerin öldürülmesi, tutuklanan aktivistlerin işkenceye maruz kalması, muhalif gruplara karşı baskılar, rejim milisleri ve istihbaratıyla yapılan işbirliği gibi pek çok insan hakları ihlali rapor edilmiştir.¹³

PYD'nin oluşturduğu yeni silahlı grubu YPG güçleri ülkenin kuzeyinde, Kürtlerin yoğunluklu yaşadığı yerlerden rejim güçlerinin anlaşmalı bir şekilde çekilmeye başlamasıyla 19 Temmuz'da Ayn'el-Arab'ı, 20 Temmuz'da ise Amude ve Afrin'i, ciddi bir çatışma yaşanmaksızın ele geçirmiştir.¹⁴ YPG güçleri Haseke'nin kuzeyindeki Kamışlı civarında da ilerlemeye devam edip, el-Malikiye'yi ele geçirmiş, Batı Haseke'de ise Ras el-Ayn'a girmiştir. Buralarda yine Esed güçleriyle ufak çaplı çatışmalar haricinde ciddi bir mücadele yaşanmamıştır.¹⁵ Kamışlı ve Haseke şehir merkezlerindeyse, Esed rejimine ait askeri üstler ve devlet kurumları kalmaya devam etmiş, bu şehirleri Esed rejimiyle PYD birlikte yönetmeye başlamıştır. Halihazırda Esed

rejimi Kamışlı'da havaalanı, güvenlik birimleri ve istihbarat binaları dahil şehrin yaklaşık yüzde 10'unu kontrolü altında tutmakta, memurlara maaşlarını ödeyip şehir hizmetleri sunmaya devam etmektedir.¹⁶ Tüm bu süreç içerisinde PYD'nin özellikle Kürtlerin yoğunluklu olduğu bölgelerde bu kadar kolaylıkla hakimiyet kurması ve Esed rejimiyle neredeyse arasında hiç çatışma yaşanmaması, iki taraf arasında bir anlaşma olduğu iddialarını da beraberinde getirmiştir.¹⁷ PYD lideri Salih Müslim Esed rejimiyle aralarında de facto bir ilişki olduğunu söylerken, yaşanan bu süreç, doğal olarak Suriye muhalefetiyle YPG güçlerinin çatışmaya başlamasıyla sonuçlanmıştır.¹⁸

KOBANİ KUŞATMASI

2014 Ocak ayının hemen başlarında Suriye muhalefetiyle IŞİD arasında başlayan çatışmaların ardından, başta Rakka olmak üzere, Haseke, Halep'in doğu ve Türkiye sınırına doğru kuzey-doğu hattı gibi Kürt bölgelerine uzanan hattın IŞİD'in eline geçmesiyle, bundan sonra YPG ile yaşanan çatışmalar, büyük oranda bu iki grup arasında gerçekleşmiştir. IŞİD'in Kobani'ye nihai saldırısı ise Eylül 2014 itibariyle başlamış ve neredeyse Kobani'nin etrafındaki bütün köyler IŞİD'in hakimiyetine geçmiştir. Merkezde ise göğüs göğse sokak çatışmaları yaşanmaya başlamıştır. Yaklaşık 200 bin Kobanilinin Türkiye'ye sığındığı çatışmalar sonrasında IŞİD'in yoğun saldırıları ile yüz yüze kalan PYD liderliği, başta Salih Müslim olmak üzere uluslararası destek arayışına girerlerken, ABD'den ve IŞİD ile mücadele eden uluslararası koalisyon güçlerinden silah yardımı talebinde bulunmuşlardır. IŞİD'in Irak'ta ve Suriye'de elde ettiği ağır silahları devreye sokmasıyla hızlı bir biçimde ilerlemeye devam ettiği ve Kobani'nin tamamen düşmeye çok yaklaştığı bir noktada ABD, PYD'nin yardım çağrısına cevap vererek Kobani'deki IŞİD hedeflerine yoğun bir hava saldırısı

11 "PYD", Carnegie Middle East Center, 1 Mart 2012.

12 Can Acun ve Hüseyin Öner, "IŞİD-PYD Çatışmasının Sıcak Cephesi: Kobani", SETA Perspektif, 15 Ekim 2014.

13 Kurd Watch, <http://kurdwatch.org>

14 After Quiet Revolt, Power Struggle Looms For Syria's Kurds, 7 Kasım 2012.

15 Ban: Syrian regime 'failed to protect civilians', Temmuz 2012.

16 Barak Barfi, "The Fractious Politics of Syria's Kurds", *The Washington Institute*, 18 Aralık 2013.

17 Charlotteobserver.com, 23 Haziran 2012, (27 Haziran 2012'de güncellenmiştir).

18 Can Acun ve Hüseyin Öner, "IŞİD-PYD Çatışmasının Sıcak Cephesi: Kobani", SETA Perspektif, 15 Ekim 2014.

başlatmıştır.¹⁹ ABD hava saldırılarıyla yetinmemiş, PYD'ye kargo uçakları aracılığıyla havadan silah yardımı da yapmıştır. Ayrıca Türkiye'nin Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'ne bağlı Peşmerge güçlerine koridor açmasıyla Kobani'ye ağır silahların girmesi temin edilmiştir. ABD ve Peşmergenin yardımıyla sahadaki askeri gerçeklik IŞİD aleyhine dönmüş ve bir süre sonra örgüt Kobani ve köylerinden neredeyse tamamen çıkartılmıştır. Kobani deneyimi ABD'nin YPG güçlerini Suriye'de IŞİD ile mücadelede kara gücü haline getirebileceğini gösterirken, PYD için ise ABD hava kuvvetlerinin desteğinin önemi ortaya çıkmış, ardından Tel Abyad'da bu ortaklık devam ettirilmiştir.

TEL ABYAD NEDEN ÖNEMLİ?

Suriye'nin Rakka vilayetine bağlı kentlerden birisi olan Tel Abyad, savaş öncesindeki 2011 sayımına göre nüfusu 56 bin civarında olan²⁰ ancak sonradan 100 bin civarına kadar arttığı değerlendirilen, neredeyse tamamı Araplardan ve Türkmenlerden oluşan bir demografiye sahiptir.²¹ Ancak Tel Abyad'ı asıl önemli kılan nüfus yoğunluğundan ziyade coğrafi konumudur. Şanlıurfa ilinin Akçakale ilçesinin tam karşısında yer alan Tel Abyad, Rakka'nın yaklaşık 100 km kuzeyinde yer alırken, Türkiye sınır hattında 125 km genişliğinde yer tutmakta ve kritik bir sınır kapısına ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Suriye'nin kuzey hattında Irak-Suriye ana lojistik güzergahı olan M4 kara yolunun üzerinde yer alıyor ve PYD'nin kontrolündeki birbirinden ayrıık Cezire ve Kobani'nin tam ortasında yer alan bir konumda. Dolayısıyla Tel Abyad'ı almak PYD'nin Rojava devrimi olarak adlandırdığı ve nihayetinde PKK kontrolünde bir devlet hedefi için olmazsa olmaz toprak bütünlüğünün ilk halkasını oluşturmaktadır. Bu yüzden genel olarak Esed rejimiyle muvazaalı bir işbirliğiyle elde ettiği Cezire, Kobani, Afrin ve Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Halep'teki Eşrefiye bölgesi dışında bir etkinliği olmayan PYD, Arap ve Türkmenlerin

yaşadığı Tel Abyad'ı ele geçirebilmek adına büyük bir çaba sarf etti. PYD, Tel Abyad'ı alarak Cezire'nin batı sınırı olan Rasulayn'dan Cerablus'a kadar 180 km'lik bir hattı birleştirirken, IŞİD'in Suriye'deki merkezi Rakka'nın da kuzey bağlantısını koparmış oldu. PYD, ayrıca Rakka'ya yönelik olası bir saldırı için kritik bir hareket noktası da ele geçirmiş oldu.

TEL ABYAD'DA DEMOGRAFİK YAPI DEĞİŞTİRİLMEME ÇALIŞILIYOR

PYD'nin, IŞİD ile mücadele yoluyla meşrulaştırmaya çalıştığı Tel Abyad hamlesini bir ileri aşamaya götürerek bölge demografisiyle oynamaya başladığına dair emareler de ortaya çıkmış durumda. Yapılan saha çalışmasında ortaya çıkan bilgilere göre, Tel Abyad kuşatmasının henüz daha başında 30-31 Mayıs 2015 tarihlerinde koalisyon güçleri tarafından yapılan hava taarruzları ve YPG unsurlarının saldırıları neticesinde Nustel, Huveyra, İsa Abdul, Zeydi, Rucm, Arva gibi köyler boşaltılmıştır. Köyleri bombalanan bölge sakinleri Tel Abyad'da çeşitli mevkilerde geçici kamplar oluşturmuş ancak yine koalisyon güçlerine ait uçaklar 1 Haziran 2015 tarihinde Akçakale ve Yeşiltepe köyü karşısında oluşturulan bu kampların hemen arkasındaki bölgeyi bombalayarak insanların Türkiye'ye sığınmasını sağlamaya çalışmışlardır. Çatışmanın ilerleyen dönemlerinde de hava bombardımanının IŞİD'in kontrolünde olmayan Arap ve Türkmen köylerine yönelik devam ettiği gözlemlenmiştir. YPG güçlerinin Tel Abyad'da kontrolü sağlamaya başladığı bir dönemde ise bu bölgede yaşayan Arap ve Türkmenler zoraki bir göçe tabi tutulmaya başlanmışlardır.²² Hammam Türkmen kasabası ve buraya bağlı Zeybekiye, Doğanıye, Damışliye ve Aziziye köyleri sakinleri de dahil olmak üzere kısa sürede 23 binden fazla kişi Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır.²³ Mültecilerle sahada yapılan görüşmelerde ABD'nin hava bombardımanından ve YPG güçlerinin kendilerine yaptıkları baskılardan ötürü Türkiye'ye kaçmak durumunda kaldıklarını

19 "ABD, IŞİD'i Kobani'de vurdu", *DW*, 24 Eylül 2014.

20 "Kurds Brace for Tell Abyad Battle", *el-Hayat*, 2 Mart 2015.

21 Rasim Bozbuğa, "Suriye Kürtleri: Suriye'nin Kuzeyinde Etnik Yapı ve Kürt Nüfusu", 21. YYTE, 2 Ocak 2015.

22 "Binlerce Arap ve Türkmen Köylerinden Çıkarıldı", *AA*, 16 Haziran 2015.

23 "Türkmen Köyleri YPG Tehdidinde", *Al Jazeera Türk*, 13 Haziran 2015.

ifade etmişlerdir.²⁴ Mülteciler ayrıca köylerini terk etmedikleri takdirde YPG güçlerinin bu bölgeleri ABD hava kuvvetlerinin bombalaması için koordinat olarak vermekle tehdit ettiklerini de anlatmaktadırlar. Tel Abyad'daki bombalamalarda şimdiye kadar çok sayıda sivilin hayatını kaybetmiş olması da bu anlamda şüpheleri artırmaktadır. Arap ve Türkmenlerin geride bıraktıkları evlerine, eşyalarına ve ekinlerine YPG güçleri tarafından el konulduğu anlaşılmaktadır. Suriyeli muhalif gruplar da yaptıkları ortak basın açıklamasında²⁵ "PYD'ye bağlı YPG güçlerinin, uluslararası koalisyonun desteğiyle Haseke'nin batı kesimleri ile Rakka'nın Tel Abyad bölgesinde yaptığı 'etnik ve mezhepsel temizlik' ve saldırılar nedeniyle halkın köylerini terk etmek zorunda bırakıldığı" belirtmişlerdir. "YPG güçlerinin, ABD öncülüğündeki koalisyon güçlerinin hava desteğiyle, Rakka kentinin kuzeyindeki Tel Abyad ilçesi kırsalındaki Türkmen ve Sünni Arap köylerine saldırılar düzenlediği ve saldırılar sebebiyle halkın köylerini terk etmek zorunda bırakıldığı"²⁶ ifade edilirken, Suriye Devriminin meşru temsilcisi SMDK'nın gözlem yapmak için oluşturduğu heyet YPG kontrolündeki Akçakale sınır hattından içeriye alınmamıştır.

PYD'nin, kontrol ettiği bölgeler arasındaki toplam bütünlüğünü sağlayabilmek adına bölgedeki Arap ve Türkmen nüfustan endişe ettiği anlaşılmaktadır. Oluşan baskılar neticesinde kısmen de olsa geri dönüşlere izin veren YPG güçlerinin geri kabullerde seçici davrandığı da gözlemlenmektedir. Ayrıca Irak'tan ve Cezire kantonundan bölgeye çok sayıda Kürt nüfus taşımaya çalışıldığına dair iddialar bulunmaktadır. PYD ise Tel Abyad'da Burkan el-Fırat gibi Özgür Suriye Ordusu'na ait kuvvetlerle birlikte IŞİD'e "karşı mücadele ediyoruz" savunmasıyla aslında Arap ve Türkmenlere yönelik bir tehcir politikası izlemediğini iddia etmektedir. Ancak PYD'nin ÖSO ile alakası olmayan çok az sayıda Arap savaşıyı makyaj unsur olarak kullandığı

görülmektedir. Kuzey cephesinin en önemli 15 muhalif yapısının bir araya gelerek PYD'yi etnik temizlik yapmakla suçlaması da bu görüntüyü bir kez daha tahkim etmiş durumdadır. Her ne kadar uluslararası basında PYD'ye bağlı YPG güçleri "özgürlük savaşçıları" olarak lanse edilip, şeytanlaştırılmış IŞİD'le mücadele eden kahramanlar olarak gösterilse de kantonları birleştirebilmek uğruna yerinden edilmiş on binlerce insan ve PYD lideri Salih Müslim'in "bir gün gelecek savaşımız Araplarla olacak ve Araplar Kürt bölgelerinden sürülecek"²⁷ sözleri başka bir gerçeği göstermektedir.

TÜRKİYE SINIRINDA PYD KUŞAĞI

Uluslararası toplumun terk etmişliğiyle birleşen iç çatışmalar ve IŞİD'in yükselişi, Suriye devrimini bir dönem için mutlak yenilginin kıyısına kadar taşımıştır. Ancak son birkaç ayda Suriye devriminin makus talihinin değişmekte olduğuna dair işaretler ortaya çıkmaya başlamıştır. Muhaliflerin dört yıllık bir sürenin ardından büyük oranda birlikte hareket edebilmeyi başarmış olmaları, Fetih orduları kurarak hem kuzey hem de güney cephelerinde rejim ve destekçileri karşısında çok önemli kazanımlar elde etmeleri yeni bir süreç başlatmıştır. En büyük vilayetlerden İdlip neredeyse tamamen özgürleştirilirken, güneyde Dera kentinde de ciddi ilerlemeler sağlanmıştır. Suudi Arabistan'da Kral Selman döneminin başlaması, Yemen'de İran yayılcılığının devlet düzeyinde ilk defa yanıt görmesi, Türkiye'nin daha aktif bir şekilde oyuna dahil olmasıyla adeta bölgesel gelişmeler Suriye için ters bir dalgaya dönüşmüş ve psikolojik üstünlük de uzun bir aradan sonra muhaliflerin eline geçmiştir.

Ancak konjonktür muhaliflerin lehine seyrederken, Suriye için farklı bir oyun planı olduğu anlaşılan ABD'nin "İslamcı" muhaliflerin hızlı bir şekilde ilerlemesinden endişe ederek devreye girdiği görülmüştür. ABD'nin, IŞİD'e karşı giriştiği mücadelede araçsallaştırdığı ve sahada kara gücü haline getirdiği PKK'nın Suriye kolu olan PYD unsurlarıyla yeni bir oyun kurmaya çalıştığına dair emareler gittikçe

24 "Suriyeli Türkmenler Türkiye'ye sığındı", AA, 23 Haziran 2015.

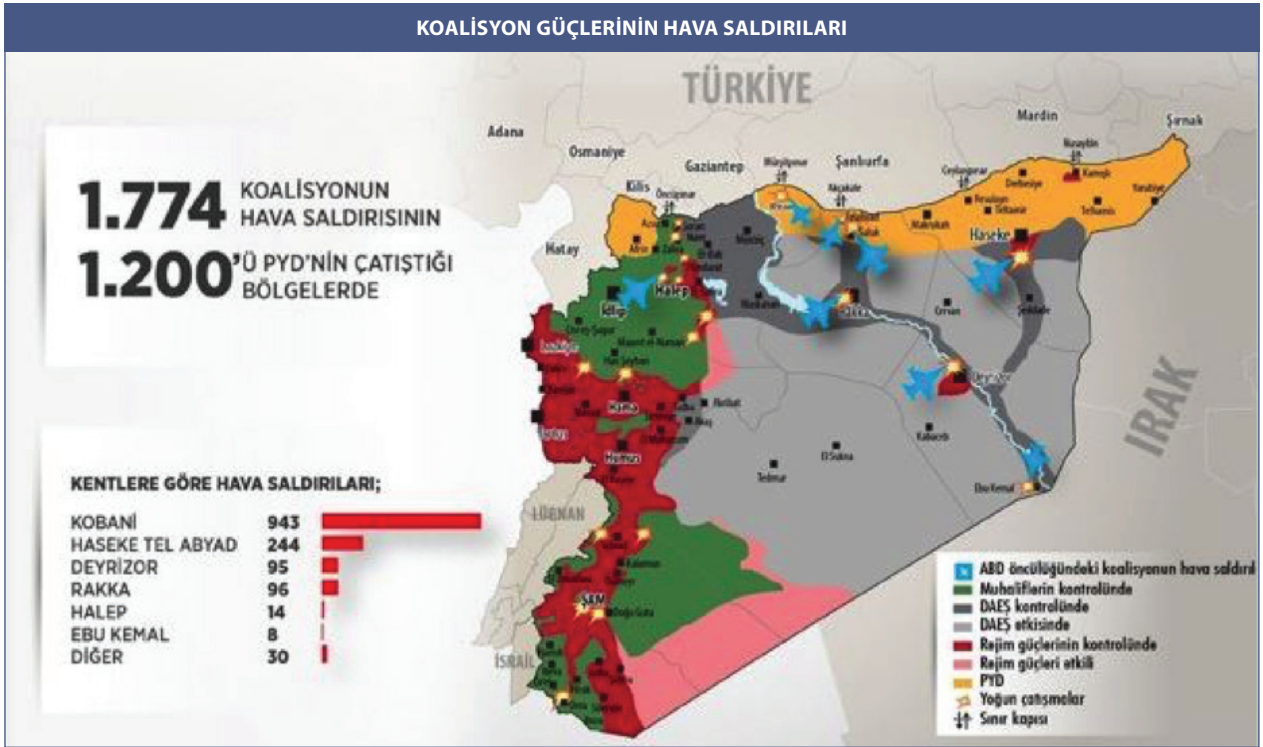
25 Aralarında Ahraruş-Şam, Ceyşu'l-İslam, Ceyşu's-Sünne, Cephe Şamiyye, Fevcu'l Evvel, Şam Kolordusu'nun (Feylak eş-Şam) gibi büyük grupların da 15 muhalif hareketin yayımladığı ortak yazılı açıklama.

26 "PYD Tel Abyad'da Etnik Temizlik Yapıyor", AA, 15 Haziran 2015.

27 Serek TV, 24 Kasım 2013.

belirginleşmektedir. Daha önce Ayn'el-Arab'da (Kobani) temellerinin atıldığı bu yeni jeopolitik hamlede, Türkiye'nin Suriye sınırında Haseke-Kamışlı'dan Afrine kadar olan hattın PYD ve onun silahlı gücü olan YPG kontrolüne bırakılmasının amaçlandığı görülmektedir. Tel Abyad'ın YPG güçlerince ele geçirilmesiyle birlikte Cezire-Kobani kantonları birleştirilmiş ve sınır hattındaki 400 km'lik bölge YPG'nin kontrolüne geçmiştir. Şimdi ise YPG için Afrin ile Kobani arasındaki 110 km'lik Cerablus-Azez hattı öncelikli hedef haline gelmiştir.

yeli muhaliflere yönelik hava saldırılarına başlamıştır.²⁸ ABD liderliğinde IŞİD ile mücadele için oluşturulmuş koalisyonun Suriye'de gerçekleştirdiği 1774 hava saldırısının 1200'ünün IŞİD ile PYD'nin çatıştığı bölgelerde olduğu görülmektedir. Kobani'de 943, Haseke ve Tel Abyad hattında ise 244 hava saldırıyla IŞİD'e ait hedefler vurulmuştur. IŞİD'in muhaliflerle çatıştığı bölgelerde hedef alınmaması, bu noktalara lojistik hatlar kurarak destek ulaştırmasına müdahale edilmemesi adeta IŞİD'i muhaliflere yönlendiren bilinçli ve seçici bir bombardıman olduğunu da göstermektedir.²⁹



Kaynak: Anadolu Ajansı (AA)

ABD, Suriye krizinin başından beri muhaliflere şüpheyle yaklaşmış ve bazı grupları sakıncalı add ederek ihtiyaç duydukları askeri desteği vermek bir yana, bu desteği vermek isteyen aktörlere de aktif bir şekilde engel olmaya çalışmıştır. Daha önce bizzat ABD Başkanı Obama tarafından ilan edilen kırmızı çizgilerin defalarca geçilmesi durumunda bile müdahale seçeneğini hayata sokmayan ABD, Kobani'nin IŞİD tarafından ele geçirilmesi ile birlikte uluslararası koalisyonu kurup Suriye ve Irak'ta IŞİD'e ve zaman zaman Suriye

IŞİD, Tel Ebyad sınır kapısını kaybetmesinin akabinde lojistik olarak çok kritik öneme haiz olan Bab el-Selame sınır kapısının kontrolünü ele geçirmek için Azez'e yüklenmektedir. PYD ise kontrol altında tuttıkları Afrin ile muhalifler ve IŞİD'in kontrolü altında olan Fırat Nehri'ne kadar olan Bab, Menbic, Rai ve Cerablus'un içinde

²⁸ Ufuk Ulutaş, "5 Soru: Suriye'nin Kuzeyindeki Son Gelişmeler", SETA 5 Soru, 22 Haziran 2015.

²⁹ "ABD'nin Suriye'deki Önceliği PYD Güçlerine Destek", AA, 23 Haziran 2015.

olduğu bölgeyi ele geçirmeyi ve Türkiye sınırı boyunca coğrafi olarak bütünlük arzeden bir kuşağı idareleri altına almayı amaçlamaktadır. Azez'in IŞİD'e kaybedilmesi Afrin'den Fırat'a kadar bir IŞİD bölgesi oluşturacak ve IŞİD'in Afrin'e daha rahat saldırmasına fırsat verecektir. Diğer taraftan ise bu bölgenin IŞİD'in eline geçmesi, PYD'nin ABD desteğiyle birlikte Azez'e yüklenmesine ve hem Afrin'i hem de Suriye'nin kuzeyinde oluşturmaya çalıştığı kuşağı tahkim etmesine sebep olacaktır.³⁰

ABD, PYD'ye verdiği destekle bir yandan IŞİD ile mücadele ediyorken bir yandan da kendi gözünde "İslamcı" oldukları için pek makbul sayılmayan Suriyeli muhalifleri adeta kapana kısıtarak ehlileştirilebilecek bir politika izleyebilecektir. Elbette ABD'nin şimdiye kadar Suriye politikasındaki gel-gitler ve öngörüsüzlükler dikkate alındığında ABD-PYD yaklaşmasının büyük jeopolitik hedefleri olmayan konjonktürel bir savrulma olduğu da ortaya çıkabilir. Nihayetinde bu ilişkinin taktiksel mi yoksa stratejik bir doğası mı olduğunu tarafların önümüzdeki dönemlerde atacağı adımlar gösterecektir. Mezkur hedeflerin veya ABD'nin yaşadığı konjektürel savrulmada ortaya çıkan yeni taktiklerin hayata geçirilmesinde şöyle bir döngü kurulmuş durumdadır; önce IŞİD muhaliflerin kontrolünde olan bir bölgeye saldırıp ele geçirmekte, ardından ABD meşru bir hedef olarak IŞİD'i bombalamakta, yumuşatılan bölgeye ise ardından YPG güçleri girerek burada kontrolü sağlamaktadır. Şimdi bu döngüde Afrin PYD adına jeopolitik bir hedef haline gelmiştir.

Türkiye'nin Kuzey Suriye'deki oyun planını bu olası gelişmeleri göz önüne alarak oluşturması gerekmektedir. Türkiye, Suriye ve Irak sınırı boyunca hayata geçirilmesi planlanan "Kuzey koridoru" nun Suriye'den sonra Türkiye'ye yönelme ihtimalini de göz önünde bulundurmalıdır. PKK'nın Amanos'ta (Hatay bölgesi) yeniden küme-

lenmeye başladığı doğrultusunda çeşitli emareler olduğu görülmektedir. Abdullah Öcalan ile birlikte PKK ve PYD liderliğinin de kendi kontrollerindeki Kürt kuşağının Hatay veya Lazkiye üzerinden Akdeniz'e ulaşmasının gerekliliğine yönelik söylemleri vardır.³¹ Elbette bu bölgelerin demografik özellikleri kolaylıkla Kürt kuşağının oluşturulmasına izin vermemektedir. Ancak Tel Abyad'ın da benzer şekilde demografisi izin vermezken bunun kısmen de olsa bir şekilde başarılmış olduğu unutulmamalıdır. Ancak yine PYD'nin Esed rejimi ve ABD ile girdiği angajmanla elde ettiği ve adına "Rojava Devrimi" dediği kuşağın ciddi kırılma noktalarının olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. PYD, merkez üssü olan Cezire ve Haseke'nin bir kısmını Esed güçleriyle paylaşmaya devam etmektedir. Burada Şammar aşireti başta olmak üzere yoğun bir Arap nüfus da vardır. Yine Afrin, Kobani ve Cezire'de muhalif Kürtlerin oluşturduğu ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi (ENKS) oluşumuyla temsil edilen ciddi bir hareket de mevcuttur. PYD Arap ve Türkmenlerden önce muhalif yüzbinlerce Kürdü de Irak ve Türkiye'ye sürgün etmiştir. Bu Kürtler IKYB'de KDP'nin desteğiyle örgütlenmekte ve PYD'ye karşı mücadele etmektedirler. PYD açısından diğer bir zayıflık ise askeri durumudur. PYD'nin oluşturduğu YPG güçlerinin kahir ekseriyeti savaş tecrübesi olmayan az eğitimli 16-20 yaş gençlerden oluşmaktadır. PYD'nin Suriye'nin kuzeyinde kontrol ettiği alan genişlerken YPG bu bölgelerde konuşlandırılacak asker sıkıntısı çekmekte ve zorunlu silah altına alma uygulaması yapmaya çalışmaktadır. Kobani kuşatması örneğinde olduğu gibi ABD hava desteğinden mahrum bir YPG'nin askeri açıdan kısıtlara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca IŞİD'in Tel Abyad'da düzenlediği son saldırılarda çok kolay bir şekilde Kobani merkezine girerek YPG'ye ağır kayıplar verdirmiş olması da YPG'nin güvenlik zafiyetlerini de bir kez daha göstermiştir.³²

31 "Öcalan: PYD, Hatay'a Kadar İlerlesin", Ahaber, 21 Haziran 2015.

32 "DAEŞ Kobani'yi içerideki uyuyan hücreleriyle vurdu", AA, 25 Haziran 2015.

30 Ufuk Ulutaş, "5 Soru: Suriye'nin Kuzeyindeki Son Gelişmeler", SETA 5 Soru, 22 Haziran 2015.



SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara
Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul
Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.
1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire
21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No 19 Kahire MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985